

มาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้แก่นิติบุคคลในคดีสิ่งแวดล้อม

นางสาวสายใจ อูชชิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE CRIMINAL MEASURES FOR JURISTIC PERSON IN ENVIRONMENTAL CASES

Miss Saichai Ujjin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

510488

หัวข้อวิทยานิพนธ์

มาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้แก่นิติบุคคลในคดี
สิ่งแวดล้อม

โดย

นางสาวสายใจ อูชชิน

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์

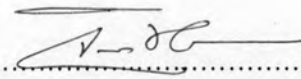
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ธิดิพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญญากาศ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. จิรนิติ หะวานนท์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ชัชชม อรรถมฤตย์)

..... กรรมการ
(พล.ต.ท. อาจิดน ไชติวงศ์)

สายใจ อุษชิน : มาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้แก่นิติบุคคลในคดีสิ่งแวดล้อม. (THE CRIMINAL MEASURES FOR JURISTIC PERSON IN ENVIRONMENTAL CASES) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ร.ศ.มัทยา จิตติรัตน์, 151 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายในการศึกษาวิเคราะห์ว่ามาตรการบังคับทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้นมีการกำหนดมาตรการทางอาญาไว้อย่างไรและมีความเหมาะสมเพียงใดหรือไม่ หากนำมาตรการบังคับทางอาญาที่มีอยู่ไปใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ผลของการศึกษาพบว่า มาตรการทางอาญาที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยมากจะเป็นมาตรการทางอาญาทางด้านโทษได้แก่ โทษจำคุก โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน โดยมีมาตรการทางอาญาอื่นที่ถูกบัญญัติขึ้นมาเป็นการเฉพาะในบางพระราชบัญญัติ เช่น มาตรการในการบังคับให้ผู้ก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญต้องแก้ไขปัญหอันเกิดจากการก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินั้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการด้านวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญาที่สามารถนำมาปรับใช้กับความผิดตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมได้อีกประการหนึ่งด้วย แต่อย่างไรก็ตามมาตรการทางอาญาที่ได้บัญญัติเอาไว้ในนั้นยังไม่อาจนำมาบังคับใช้ในกรณีผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคลได้ทุกประเภท เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านโทษที่จะใช้แก่นิติบุคคลขัดต่อสภาพของนิติบุคคลและมาตรการทางอาญาอื่นที่มีอยู่ก็มีข้อจำกัดเฉพาะกรณีดังเช่นการก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ.2535 ดังที่กล่าวไว้แล้ว

ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าสมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักในการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมโดยปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวให้มีการกำหนดมาตรการทางอาญาที่ใช้แก่นิติบุคคลแยกออกมาจากกรณีของบุคคลธรรมดาและให้บรรดากรรมการหรือผู้จัดการนิติบุคคลต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับนิติบุคคลและกำหนดให้มีมาตรการทางอาญาอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากมาตรการทางอาญาด้านโทษ อันได้แก่การชดเชยค่าเสียหายในอัตราที่สูงกว่าบุคคลธรรมดา ซึ่งเรียกว่าค่าเสียหายในเชิงลงโทษ รวมทั้งการบังคับให้นิติบุคคลและผู้แทนนิติบุคคลต้องปฏิบัติตามรับใช้สังคมอีกด้วย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2551.....

ลายมือชื่อนิติ.....
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

488 62862 34 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : CRIMINAL MEASURES / JURISTIC PERSON / ENVIRONMENTAL
CASES / ENVIRONMENTAL LAW

SAICHAI UJJIN : THE CRIMINAL MEASURES FOR JURISTIC PERSON IN
ENVIRONMENTAL CASES. ADVISOR : MATTHAYA JITTIRAT, 151 pp.

This dissertation was aim to examine and analyze the penal measures and its enforcing on juristic person in environmental law.

Following the study, most of the penal measures in environmental law are penalties such as imprisonment, fines, and impoundment, whereas other sanctions are provided only for certain criminal laws. However, it is found that some of the penal provisions may be applied to the environmental laws, but the juristic persons could still be outside the enforcement of those laws due to the limitation of the physical punishment on juristic persons and the practices on this issue are not conclusive.

Therefore, the law concerning on environmental area needs to be reformed, especially the National Environmental Quality Act B.E. 1992. This Act should be set up specifically penal measures for juristic person such as higher level fines safety measure. Indeed, The Court may apply safety measures on punishment of legal entity offenders in order to enforcing the law more efficiency and effectively.

Field of Study :Laws.....

Student's Signature

Academic Year :2008.....

Advisor's Signature

Saichai Ujjin
Matthaya Jittirat

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน หากไม่มีท่านเหล่านี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจสำเร็จลงได้อย่างแน่แท้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์ ที่ได้ให้ความเมตตากรุณาในการสั่งสอน ชี้แนะ และให้คำปรึกษาและกำลังใจแก่ผู้เขียนด้วยความเป็นห่วงมาตลอดการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ความมีเมตตาที่อาจารย์ได้มอบให้ ผู้เขียนจะขอจดจำและเก็บเป็นความประทับใจที่ดีตลอดไป

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. ชัชชม อรรถภิญญ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและชี้แนะในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นอย่างดีมาโดยตลอด นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.จิรนิติ หะวานนท์ และพลตำรวจโทอาจินต์ โชติวงศ์ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้ความเมตตาในการให้คำแนะนำในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนให้ข้อท้วงติงอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์เป็นอย่างมากทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณคุณบิดามารดาที่คอยให้การสนับสนุนผู้เขียนด้วยดีเสมอมาด้วยการกำลังใจและอยู่เคียงข้างผู้เขียนเสมอ คอยรับฟังในเวลาที่คุณเขียนเหนื่อยล้าและพักผ่อน ขอขอบคุณนายสุทธิณัฐ ไชยเจริญ ที่ได้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์และเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอมา รวมทั้งสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้การสนับสนุนผู้เขียนด้วยดี เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เขียน ตลอดจนเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่ได้ร่วมเรียนกันมาตลอดสี่ปีนี้ และต้องขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์ประการใดบ้าง ขอยกความดีทั้งหมดบูชาพระคุณบิดามารดาและอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนผู้เขียนมา แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิติบุคคล	7
2.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อม (Environment)	9
2.2 ปัญหาสิ่งแวดล้อม.....	13
2.3 สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม.....	14
2.4 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย.....	21
2.4.1 สถานการณ์ด้านน้ำ.....	21
2.4.2 สถานการณ์คุณภาพอากาศและเสียง.....	24
2.4.3 สถานการณ์ขยะและของเสียอันตราย.....	25
2.4.4 สถานการณ์สารอันตราย.....	27
2.5 กรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจากผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลเป็นผู้ก่อปัญหาสิ่งแวดล้อม	29

บทที่	หน้า	
3	มาตรการทางกฎหมายอาญาในการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิติบุคคล	40
3.1	ความหมายและประเภทของนิติบุคคล.....	43
3.1.1	ความหมายของนิติบุคคล.....	43
3.1.2	ประเภทของนิติบุคคล.....	45
3.2	ความรับผิดของนิติบุคคลตามกฎหมาย.....	52
3.2.1	ความรับผิดทางแพ่งของนิติบุคคล.....	53
3.2.2	ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล.....	56
3.3	มาตรการบังคับที่ใช้กับนิติบุคคล.....	62
3.3.1	มาตรการบังคับทางอาญา	62
3.3.1.1	โทษ.....	62
3.3.1.2	วิธีการเพื่อความปลอดภัย.....	63
3.3.1.3	มาตรการบังคับทางอาญาอื่น.....	64
3.3.1.4	มาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้กับนิติบุคคล.....	65
3.3.1.5	มาตรการทางแพ่ง	66
3.3.1.6	มาตรการทางปกครอง	68
3.4	ปัญหาในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมกับนิติบุคคล.....	69
3.4.1	การขาดความเป็นเอกภาพและข้อจำกัดด้านโครงสร้างของกฎหมายสิ่งแวดล้อม	70
3.4.2	ปัญหาการตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมาย	71
3.4.3	ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด	71
3.4.4	ปัญหาเรื่องภาระการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล.....	72
3.4.5	ปัญหาการทุจริตของเจ้าพนักงาน	73
3.4.6	สภาพบังคับและบทลงโทษนิติบุคคลในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม.....	73
3.5	ลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อม	74
3.6	รูปแบบความรับผิดทางอาญาในคดีสิ่งแวดล้อม	77
3.7	มาตรการทางอาญาและมาตรการอื่นที่ใช้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	80

บทที่	หน้า
3.7.1 มาตรการบังคับทางอาญา.....	81
3.7.2 มาตรการบังคับทางปกครอง.....	95
3.7.3 สภาพบังคับทางแพ่ง	101
3.7.4 ความรับผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535.....	104
ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	108
ประเทศออสเตรเลีย.....	113
ประเทศญี่ปุ่น.....	115
ประเทศสิงคโปร์.....	117
3.8 เจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อม.....	119
3.9 แนวคิดและทฤษฎีทางอาญาที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม	121
4 วิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิติบุคคลและมาตรการทางอาญา ที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม.....	125
4.1 นิติบุคคลที่ต้องรับผิดทางอาญา.....	125
4.2 เจตนารมณ์การลงโทษในกฎหมายสิ่งแวดล้อม.....	126
4.3 มาตรการบังคับทางอาญาด้านโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้กับ นิติบุคคล.....	126
4.4 มาตรการบังคับทางอาญาอื่นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้กับ นิติบุคคล.....	129
4.5 มาตรการทางอาญาด้านวิธีการเพื่อความปลอดภัย.....	133
4.6 การนำมาตรการทางปกครองมาใช้กับมาตรการทางอาญา.....	134
4.7 การนำมาตรการทางแพ่งมาใช้ประกอบกับมาตรการทางอาญา.....	134
4.8 การบัญญัติให้ผู้แทนหรือผู้จัดการนิติบุคคลต้องร่วมรับผิดกับนิติบุคคล.....	135
4.9 ปัญหาการนำมาตรการทางอาญาไปใช้ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม.....	136
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	137
รายการอ้างอิง	144
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	151